

**Porvoon talon – entisen ruotsalaisen kansakoulun –
rakennushistoriallinen selvitys
Henrik Wager**

EjA. Borgå — Porvoo

Porvoon museo
24. 4. 2006

Sisälllys	
Johdanto	3
Porvoon ruotsalaisen kansakoulun rakennusohjelma	4
Arkkitehti John Settergren	6
Koulusuunnittelusta 1900-luvun alussa	7
Porvoon ruotsalaisen kansakoulun arkkitehtuurista	11
Säilyneisyys ja muutokset	18
Rakennushistoriallinen luonnehdinta ja suojelutavoitteet	25
Lähteet	26
Liitteet	28

Johdanto

Inventoinnin tarkoituksena on tunnistaa ja tuoda esille ruotsalaisen arkkitehti John Settergrenin vuonna 1908 suunnitteleman ja vuonna 1909 valmistuneen, Kaivokatu 40:n ja Papinkatu 12:n kulmassa sijaitsevan, alkujaan ruotsalaiseksi kansakouluksi rakennetun koulutalon ominaispiirteet, kerroksisuus ja säilyneisyys sekä näihin liittyvät arvot ja merkitykset. Selvityksen on tilannut Porvoon kaupungin tilakeskus. Inventointi on tehty Porvoon museossa ja se palvelee sekä kaavoitusta että rakennuksen tulevaa suunnittelua.

Koulurakennus jäi tyhjilleen vuonna 1954, jolloin uusi ruotsalainen kansakoulu, Kvarnbackens skola valmistui. Tyhjilleen jääneen koulun uudelleenkäytöstä laadittiin useita suunnitelmia ja sinne ajateltiin sijoitettavan mm. poliisilaitos kaupungintalosta. Poliisilaitoksen siirtoa varten laadittiin täydelliset suunnitelmat, joita ei kuitenkaan toteutettu. Vuonna 1956 kahteen entiseen luokkasaliin sijoitettiin Walter Runebergin veistoskokoelma, joka sijaitsi peruskorjaukseen joutuneessa vanhassa lukiorakennuksessa Kirkkotorilla. Myös tuomiokapituli sai Kirkkotorin lukiorakennuksen korjauksen ajaksi väliaikaiset tilat entisestä koulurakennuksesta.¹

Vuonna 1956 perustettu Porvoon luonnonhistoriallinen museo avattiin rakennuksessa vuonna 1958. Vuonna 1966 perustettu Suomen metsästys- ja riistanhoitomuseo sijoitettiin luonnonhistoriallisen museon yhteyteen vuonna 1971. Arkkitehti Bertel Saarnion vuoden 1965 lopussa laadituissa muutospiirustuksissa on varattu tiloja Yleisradiota varten, mikä viittaa siihen, että radio muutti tuolloin taloon. Taidehalli avattiin rakennuksessa vuonna 1966. Saarnion laatimissa piirustuksissa myös museoita ja taidehallia varten tehtiin muutoksia. Yleisradiota oli ajateltu sijoitettavan kouluun jo 1950-luvun puolivälissä.² Muutostyöt tehtiin vuoden 1966 aikana. Porvoon kaupungin suunnitelmien mukaan muutostöitä jatkettiin vuonna 1980 lähinnä voimistelusalin osalta, jolloin se muutettiin studio- ja toimistokäyttöön.

Keskeisinä kirjallisina lähteinä 1900-luvun alun koulusuunnittelun osalta on käytetty Henrik Liliuksen ja Ritva Wäreén tutkimuksia 1900-luvun alun koulurakentamisesta ja arkkitehtuurista. Arkistolähteiden osalta on hyödynnetty Porvoon kaupungin arkistoa ja Porvoon kaupungin rakennusvalvonnan arkistoa. Historiallinen valokuva-aineisto on Porvoon museon kokoelmista ja se on tarkoitettu vain tähän tutkimukseen. Sen erillisestä julkaisemisesta ja käytöstä on pyydettävää lupa Porvoon museolta.

¹ Veistoskokoelma sai nykyiset tilat Frosteruksen talosta Aleksanterinkadulta 1960-luvun alussa. Herranen 1999. Kiinteistökortti; Herranen 1995.

² Herranen 1995; Herranen 1999. Kiinteistökortti; Porvoon museon lausunto kaupunginhallitukselle 5. 10. 2001; Saarnio 30. 12. 1965. Pääpiirustus.

Rakennus on maaliskuun 2003 aikana tehdyissä kenttätöissä käyty läpi kerroksittain. Huoneet on numeroitu nykytilannetta kuvaaviin pohjapiirustuksiin kerrosta ja huonetta osoittavin numeroin. Muutokset rakenteissa, tilaohjelmassa ja huonejaoissa on merkitty piirustuksiin täyttövärillä ja eri värisin viivoin. Mikäli alkuperäinen aukko on ummistettu on sen kohdalla käytetty ko. aikakautta kuvaavaa väriä ja mikäli on avattu uusi aukko on se merkitty ko. aikakauden värillä. Piirustukset ovat liitteenä.

Porvoon ruotsalaisen kansakoulun rakennusohjelma

Aikujaan ruotsalaiseksi kansakouluksi rakennettu rakennus valmistui vuonna 1909. Rakentaminen liittyi ilmeisesti ainakin osittain vuoden 1898 koulupiiriasetukseen, jonka mukaan kunnat veloitettiin jakamaan alueensa koulupiireihin ja perustamaan piiriin koulun, jos vähintään 30 kouluikäistä lasta ilmoitettiin kouluun halukkaaksi. Suomessa rakennettiin 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä noin 100 uutta kansakoulua vuodessa. Vuonna 1900 kansakouluja oli noin 1500 ja vuonna 1910 noin 2500.³ Porvoon koululaitoksen kehitystä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä ei ole juurikaan tutkittu.

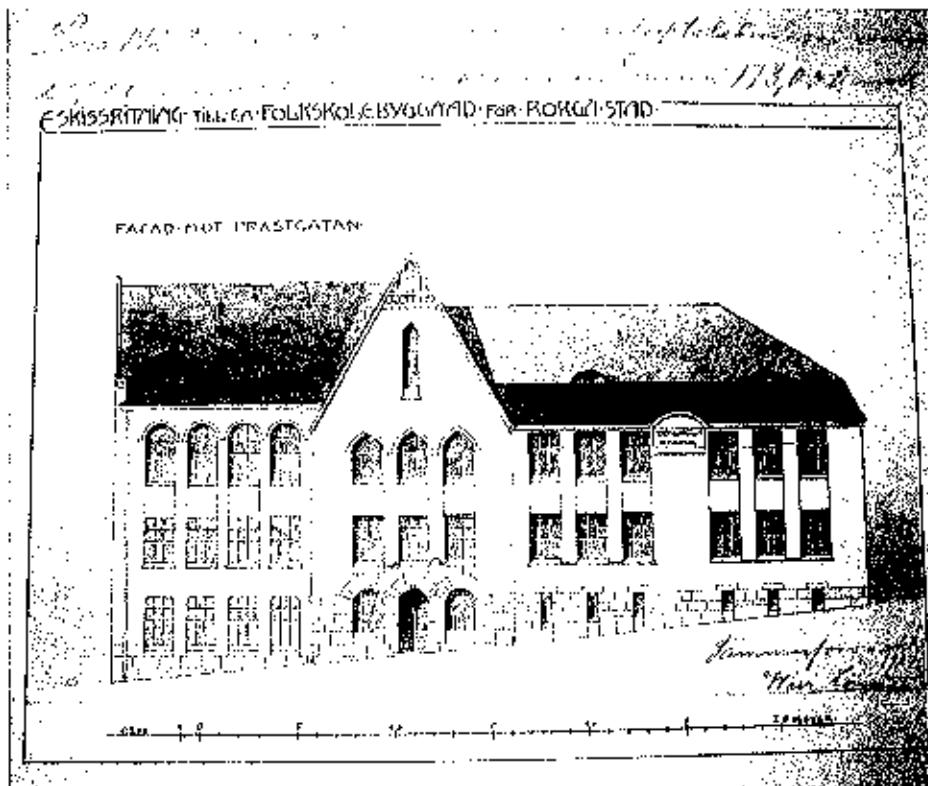
Koulun rakentamista alettiin käsitellä Porvoon kaupunginvaltuustossa vuoden 1907 tammikuussa. Tuolloin hanketta varten asetettiin toimikunta, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus rakennusohjelmaksi ja rakennuspaikaksi. Toimikunta käytti asiantuntijana arkkitehti Wivi Lönniä, joka oli tunnettu koulujen suunnittelija.⁴

Lönn laati piirustukset sekä puista että kivistä koulua varten. Rakennuspaikaksi ajateltiin joko korttelin 53 tontteja 1, 2, 4 ja 5 tai korttelin 13 tontteja 4, 5 ja 6. Lönn arvioi kortteliin 13 rakennettavan kivisen koulun rakennuskustannuksiksi 142.300 mk, mikä oli n. 4600 mk halvempi kuin kustannukset olisivat olleet rakennettaessa kortteliin 53. Lopulliset kustannukset (ilman tontin lunastusta), jotka sisälsivät varsinaisen rakennuksen lisäksi katusuunnittelun, vesi- ja viemäriinjat sekä sähköistyksen olivat 209 518, 20 mk. Lönnin lokakuussa 1907 signeeraamia vaihtoehtoisia piirustuksia kivi- ja puukoulurakennukseksi kustannuslaskelmineen säilytetään Porvoon kaupunginarkistossa. Lönnin kivikouluksi laatimien ehdotusten ja Settergrenin lopullisten piirustusten välillä on selkeitä yhtäläisyyksiä niin julkisivuarkkitehtuurin kuin tilaohjelman ratkaisun osalta.⁵

³ Ijliius 1982, s. 123; Wäre 1989, s. 138.

⁴ Rindell 1914, s. 260; Arkkitehti Wivi Lönn (1872-1966) suunnitteli 50-vuotisen uransa aikana n. 30 koulurakennusta. Hänen ensimmäinen itsenäinen työnsä oli Tampereen suomalaisen tyttökoulun suunnittelu vuonna 1899. Vuotta aiemmin Keski-Eurooppaan, Englantiin ja Skotlantiin tekemällään opintomatalla hän oli mm. Englannissa omaksunut koulusuunnitteluun sopiviksi katsomiaan elementtejä. Näistä periaatteista hygienia, puhtaus ja hallipohjakaavat esiintyivät hänen useissa myöhemmissä koulusuunnitelmissaan. Suominen-Kokkonen 1992, s. 97-98.

⁵ PKA, Svenska folkskolan. Rakennuspiirustuksia ja suunnitelmia.

Kuva 1. Arkkitehti Wivi Lönnin vuonna 1907 laatima suunnitelma Porvoon ruotsalaiseksi kansakouluksi. Kyseessä on ehdotus kivitouluksi Papinkadun varrelle. PKA

Valmistelujen tuloksena toimikunta esitti kivisen kansakoulurakennuksen rakentamista, joka käsittäisi varsinaisten koulutilojen lisäksi luonnonhistoriallisen lukusalin. Rakennus tulisi myös varustaa keskuslämmityksellä. Esityksen pohjalta kaupunginvaltuusto päätti koulun rakentamisesta kivistä, mutta rakennuspaikasta ei tehty päätöstä. Tilaohjelman tuli perustua joko käytävä- tai hallijärjestelmään. Myös ulkovaatteille tulisi olla erillinen tila (kapprum). Kaupunginvaltuusto pidätti itsellään oikeuden arkkitehdin valintaan. 1900-luvun alussa oli tavallista, että kaupunkien rakentamien koulujen suunnittelusta järjestettiin arkkitehtikiilpailu. Porvoossa näin ei tehty.⁶

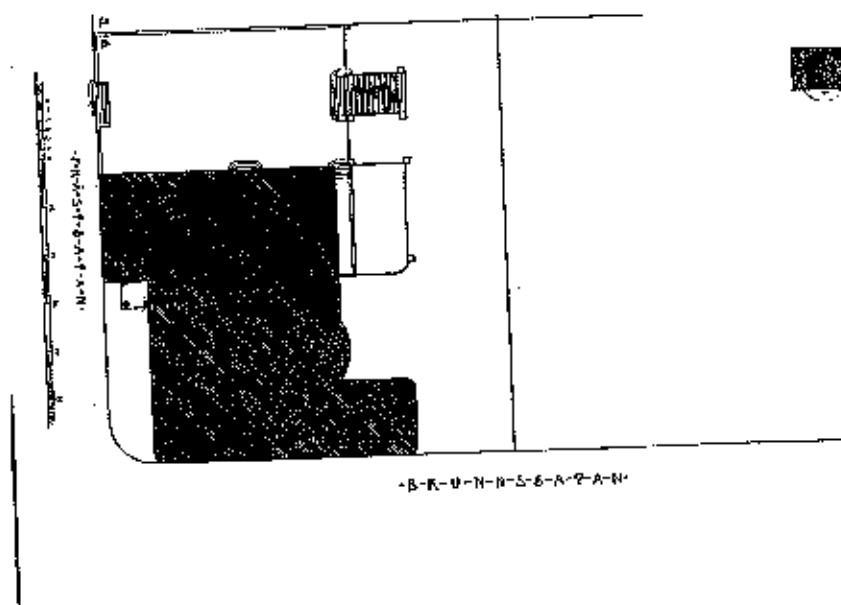
Vuonna 1908 tehtiin lopullinen päätös koulun rakennuspaikasta ja laadittiin yksityiskohtaiset suunnitelmat koulurakennuksesta. Rakennuspaikaksi valittiin Papinkatuun ja Kaivokatuun rajautuvan korttelin 13 tontit 5 ja 6, jotka kaupunki lunasti.⁷

Arkkitehdiksi valittiin ruotsalainen John Settergren, jonka laatimat piirustukset kaupunginvaltuusto hyväksyi heinäkuun alussa 1908. Settergrenin tuotantoa Suomessa tutkinut Joakim Hansson on todennut Settergrenin valinnan liittyneen ilmeisesti vuonna 1903 Jokikadulle valmistuneen Porvoon sähkölaitoksen suunnitteluun. Hansson toteaa Settergrenin valinnan tapahtuneen "...sannolikt genom förmedling av de kommunalt engagerade personerna i Borgå Elektriska Aktiebolag,

⁶ Rindell 1914, s. 260; Frosterus 1909, s. 109; Lilius 1982, s.

⁷ Rindell 1914, s. 269-270, 279.

uppdraget att rita en folkskolebyggnad för Borgå stad." Porvoon ruotsalainen kansakoulu on Settergrenin Suomeen suunnittelemissa rakennuksista ainoa julkinen rakennus.⁶

Kuva 2. John Settergrenin vuonna 1908 laatiman asemapiirroksen osa. RVA.

Arkkitehti John Settergren

Ruotsissa vuonna 1869 syntynyt Nils Johan (John) Settergren opiskeli Tukholman teknisessä koulussa (Tekniska skolan) 1887-1890, Kungliga tekniska skolanissa 1890-1891 ja Kungliga akademien för de fria konsterna 1892-1894. Hän muutti Helsinkiin 1896 aloittaessaan arkkitehtinä tunnetussa Grahn, Hedman ja Wasastjernan arkkitehtitoimistossa. Suomeen hän muutti ilmeisesti toimiston toiveesta. Vuosina 1898-1901 hänellä oli myös oma toimisto arkkitehti Gustaf Estlanderin kanssa. Vuosina 1901-1905 hänellä oli toimisto arkkitehti Mauritz Gripenbergin kanssa ja vuodesta 1906 eteenpäin hän työskenteli yksin.⁹

Ruotsalaisen kansakoulun lisäksi Settergren suunnitteli Porvooseen yllä mainitun Jokikadun varrella sijaitsevan, Borgå Elektriska Bolagetin vuonna 1903 rakennuttaman sähkölaitoksen sekä Uudelle Kirkkokadulle (nyk. Runeberginkatu) kolmikerroksisen jugend-talon vuonna 1907. Settergrenin arkkitehtuurille tyypillisenä piirteenä pidetään suuria rapattuja pintoja, joita elävöittää niukka luonnonkiven ja ornamenttiikan käyttö. Kyseistä muotokieltä on havaittavissa lähes saman aikaisissa Runeberginkadun talossa ja ruotsalaisessa kansakoulussa.¹⁰

⁶ Hansson 1998, s. 246.

⁹ Hansson 1984, s. 11-12.

¹⁰ Hansson, 1984, s. 186, 203.

Hän suunnitteli lisäksi Forsbyn kartanon päärakennuksen vuonna 1907 sekä vuonna 1914 valmistuneet Forsbyn kartanon höyrysahan ja konehuoneen. Kartanon päärakennus lukeutuu hänen tunnetuimpiin töihinsä, ja sitä esiteltiin mm. Arkitektenissä 1908. Höyrysahan rakennuksia pidetään tiilen ja betonin käytön osalta saharakentämisen varhaisimpina esimerkkeinä. Saharakennuksen ja voima-aseman kattorakenteet ovat betonista, kuten myös saharakennuksen välipohjat, joita kannattavat betoniset pilarit ja palkit.¹¹

Koulusuunnittelusta 1900-luvun alussa

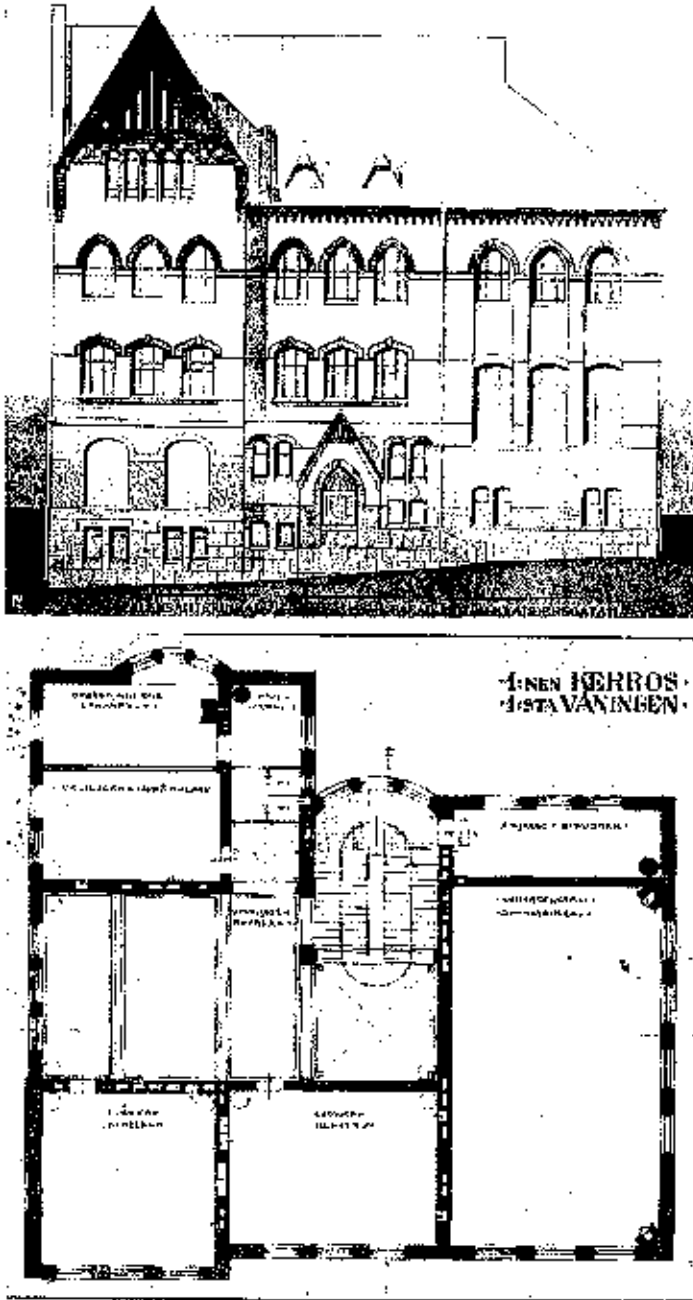
Vuosisadan alussa olivat terveys- ja paloturvallisuusnäkökohdat olleet jatkuvasti esillä koulurakennusten suunnittelussa. Luokkahuoneen muodoksi vakiintui pitkä ja kapea huone, jonne luonnonvalo pyrittiin saamaan oppilaiden vasemmalta puolelta. Luokkahuoneiden mitoitus muuttui. Huonekorkeus laski 3,5 – 4,2 metriin. Lattia-alaa varattiin oppilasta kohti 1,7 neliometriä ja huoneiden kuutiotilavuuden tuli olla alaluokille 4-5 kuutiometriä ja yläluokille 6-7 kuutiometriä. Ikkuna-alan tuli olla 1/5-1/7 seinäpinnasta. Huonekorkeuden laskuun vaikuttivat lämpökanavien, sähköistymisen ja parantuneen ilmanvaihdon käyttöönotto 1900-luvun alussa. Tilaohjelmallisesti sivukäytäväratkaisu, jossa toinen seinä oli ulkoseinä yleisty. Sen kanssa kilpaili ns. hallijärjestelmä, jossa huonetilat ryhmiteltiin avaran hallin ja siihen liittyvän portaikon ympärille. Opettajakunta, joka oli myös alkanut kiinnostua koulurakentamisesta piti hallijärjestelmää parempana pohjakaavaratkaisuna kuin yleisten rakennusten ylihallituksen kannattamaa sivukäytäväratkaisua.¹²

Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehdin Jac. Ahrenbergin suunnitteleman, 1907-1911 rakennetun Sortavalan suomalaisen tyttökoulun pohjakaava lähenteli hallijärjestelmää. Siinä oli mm. virkistyshalli, jotka alkoivat yleistyä koulurakennuksissa 1910-luvulle tultaessa. Porvoon ruotsalaisen kansakoulun pohjakaavaratkaisu noudattaa samaa ratkaisua, ja lukeutuu Sortavalan koulun kanssa varhaisimpiin hallikouluihin. Ensimmäisiin hallijärjestelmän puolestapuhujiin lukeutui rationalistina tunnettu arkkitehti Sigurd Frosterus. Hän piti hallijärjestelmää hyvänä ratkaisuna oppilaiden viihtyvyyden kannalta etenkin verrattaessa sitä sivukäytäväjärjestelmään.¹³

¹¹ Arkitekten 1908; Kautonen 1996, s. 25.

¹² Lilius 1982, s. 116, 120; Wäre 1989, s. 138; Frosterus 1909, s. 111.

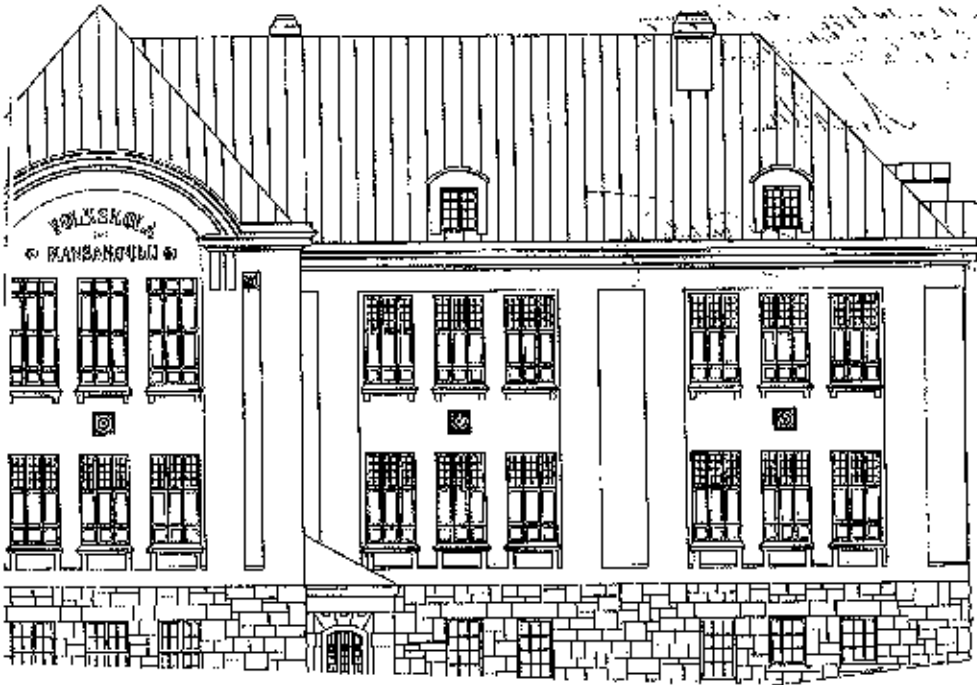
¹³ Lilius 1982, s. 118; Frosterus 1909, s. 111.

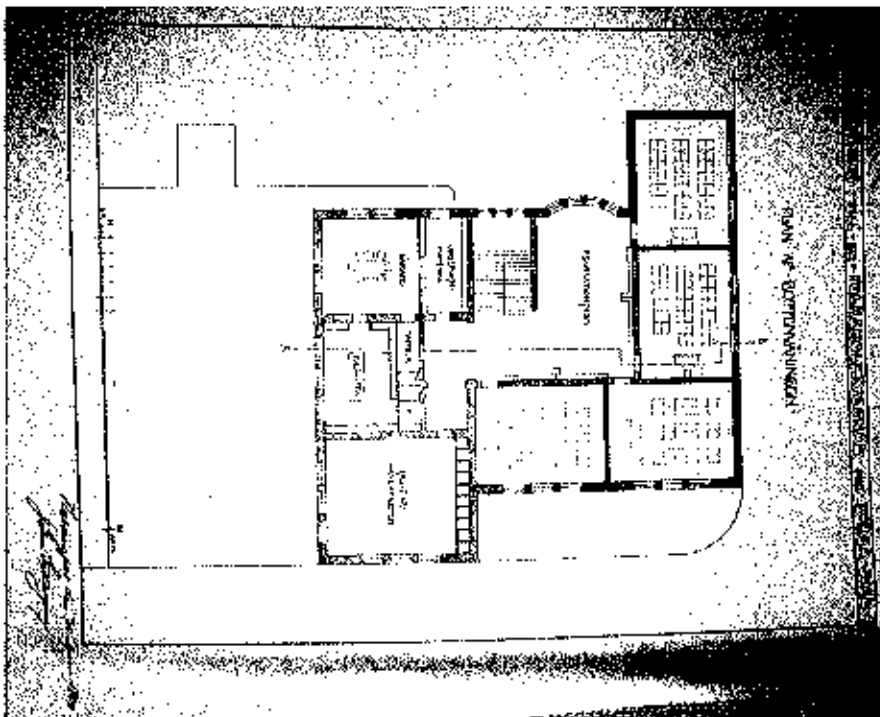
Kuva 3-4. Yleisten rakennusten ylihallituksessa 1907 suunnitellun Sortavalan kansakoulun julkisivu ja I krs pohjapiirustus. Yhtymäkohdat Porvoon ruotsalaiseen kansakouluun ovat ilmeiset. Porvoon koulurakennuksen hallin ja porrashuoneen varaan rakentuva pohjakaava on tosin puhtaspiirteisempi. Lähde: Lilius 1982.

Suunnitteluperiaatteet koskivat yleisten rakennusten ylihallituksessa suunniteltuja valtion oppikouluja, mutta samat periaatteet koskivat myös kuntien ja yksityisten rakentamia kansakouluja. Jälkimmäiset olivat yksityisten arkkitehtien suunnitteleamia. Yksityisesti rakennettujen koulujen on todettu olleen tyyllisesti edistysellisempiä, koska arkkitehtonisesti niissä siirryttiin jugendiin jo 1900-luvun alussa, kun valtion oppikouluissa noudatettiin pääasiassa kertaustyyliä 1910-luvulle

saakka.¹⁴ Eron havaitsee verrattaessa Porvoon ja Sortavalan koulujen julkisivuarkkitehtuuria. Jälkimmäisessä on jäljellä uusgoottilaisia piirteitä, kun ensin mainittu on selkeämmin jugend-vaikutteinen.

Kuva 5. John Settergrenin suunnitteleman Porvoon ruotsalaisen kansakoulun etäjäulkisivu. RVA.

Kuva 6. Settergrenin Porvoon ruotsalaisen kansakoulun pohjapiirustus pohjois-etelä -suunnassa. Virkistyshallin ja porrashuoneen muodostaman yhtenäisen avoimen tilan varaan rakentuva tila on puhtaspiirteisempi kuin yleisten rakennusten yllihallituksessa suunnitellun Sortavalan kansakoulun. PKA.

¹⁴ Lilius 1982, s. 118-119; Wäre 1989, s. 138.

Valtion oppikoulujen tilaohjelmassa 1900-luvun alkuun saakka käytössä ollut voimistelu- ja rukoussalin yhdistelmä oli havaittu huonoksi etenkin niiden yläkerrokseen sijoittamisen vuoksi. Rukoilun katsottiin voivan tapahtua luokkahuoneissa tai käytävissä. Myös aiemmin käytössä olleet kieliluokat alkoivat jäädä pois tilaohjelmasta. Voimistelusalit päädyttiinkin tämän jälkeen sijoittamaan pääsääntöisesti rakennuksen pohjakerrokseen. Suurimpien kaupunkien koulurakennuksiin alettiin oppilaita varten tekemään myös erillisiä ruokailuhuoneita.¹⁵

Teknillisellä puolella tapahtui merkittävää edistystä. Keskuslämmitys yleistyi ja ilmastointilaitteet uudistuivat. Sähkövalo oli tullut ensimmäisiin kouluihin 1890-luvun lopussa. Rakennusteknisesti huomattava uudistus oli teräsbetonin tulo rakennusmateriaaliksi 1800-1900 -lukujen vaihteessa. Sitä käytettiin perustuksissa, välipohjissa, kantavissa pilareissa ja erikoisrakenteissa. François Hennebiquen vuonna 1892 patentoima ns. Hennebique-menetelmä oli merkittävä uudistus. Kyseessä on ns. monoliittinen teräsbetonirakenne, jossa palkit ja laatat muodostavat saumattoman kokonaisuuden. Laajempaan tietoisuuteen tekniikka levisi Pariisiin vuoden 1900 maailmannäyttelyssä. Teräsbetoni mahdollisti myös rakennuksen vapaamman suunnittelun, koska arkkitehdin ei tarvinnut sitoutua tiili- ja puurakenteen edellyttämiin rakennevaatimuksiin. Suomessa Hennebique-menetelmä omaksuttiin melko varhaisessa vaiheessa. Etenkin yleisten rakennusten yllähallitus suosi teräsbetonirakennetta rakennuksissaan sen paloturvallisuuden ja kestävyiden vuoksi.¹⁶

A. B. Hennebique Järnbeton

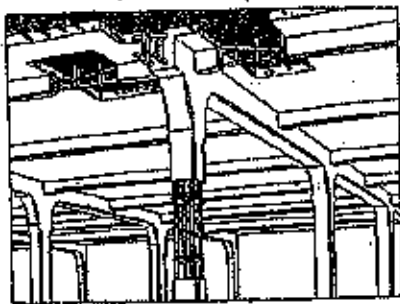
Beloöngfors — Nylandegatan 25.

**Utför fullkomligt eldfasta Järnbetonkonstruktioner enl. system
Hennebique, Koenen m. m.**

Bästa mönstant för skolor,
barnskolor, sjukhus m. m.
se vårt

Dubbla hvärf

med eller utan förstärkning.

Projektering och utföring
af alla fabriksanläggningar
för
papper- och cellulosafabri-
ker, träskäpverv, ångmaskin-
spinnverv m. m.
Turbinanläggningar.

Kuva 7. A.B Hennebique Järnbeton yhtiön ilmoitus Arkitekten -lehdessä 1907.
Lähde: Putkonen 1989.

Suomen ensimmäinen koulurakennus, jossa välipohja valettiin teräsbetonista oli Viipurin 1903-1905 rakennettu suomalainen tyttökoulu. Se oli myös valtion ensimmäinen rakennus, jossa

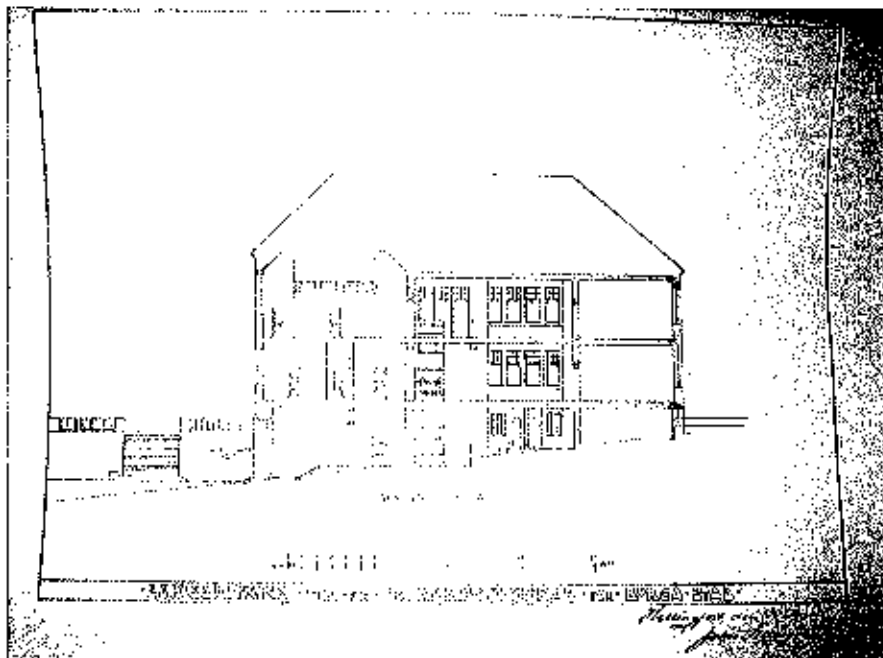
¹⁵ Lilius 1982, s. 116.

¹⁶ Lilius 1982, s. 116; Wäre 1983, s. 244; Wäre 1989, s. 125; Putkonen 1989, s. 10, 14, 16.

käytettiin kyseistä tekniikkaa. Rakennetta käytettiin Viipurin tyttökoulun lisäksi myös 1907 valmistuneissa Tampereen klassisessa lyseossa ja Helsingin ruotsalaisessa normaalilyseossa. Useat valtion rakennusten teräsbetonitöistä teki rakennusliike Aug. Kiökemeister.¹⁷ Porvoon ruotsalaisen kansakoulun kantavat rakenteet tehtiin Hennebique –tekniikalla ja ne toteutettiin Aug. Kiökemeister.

Porvoon ruotsalaisen kansakoulun arkkitehtuurista

Koulurakennus rakennettiin 1900-luvun alussa vallinneen näkemyksen mukaan näkyvälle ja kaupunkikuvaa hallitsevalle paikalle. Esimerkiksi valtion koulu saattoi olla pienen kaupungin komein kivitalo, jolle osoitettiin mahdollisimman edustava paikka. Settergren hyödynsi voimakkaasti viettävän rinnetontin suuria korkeuseroja. Tontin matalimman ja korkeimman kohdan välillä korkeusero oli noin yksi kerros. Korkeuseroja hyödynnettiin pohjakerroksessa ja koulupihan graniitista toteutetussa terassijärjestelyssä. Tilanne oli vastaava Forsbyn kartanon päärakennuksen kohdalla, joka rakennettiin voimakkaasti viettävälle paikalle.¹⁸

Kuva 8. John Settergrenin 1908 laatimasta leikkauspiirustuksesta käyvät ilmi tontin voimakkaat korkeuserot sekä niiden huomiointi ja hyödyntäminen rakennuksen sijoittelussa. Vasemmalla graniitista toteutettu terassijärjestely. PKA.

Koulun pohjakaavaratkaisu ilmenee rakennuksen julkisivuissa, joita jäsentävät luokkahuoneiden ja virkistyshallien suurikokoiset ikkunat. Rapattujen julkisivujen ornamenttiikka on niukkaa.

Hallitsevana elementtinä etelään, Papinkadulle antavassa julkisivussa on poikki-päätymäinen siipi sekä pohjakerroksen ns. rubbeli –tekniikalla tehty graniittivuoraus (squared rubble), jota käytettiin yleisesti arkkitehtonisena tehostekeinona 1900-luvun alun arkkitehtuurissa. Vuorauksesta tuli yksi

¹⁷ Lilius 1982, s. 116; Putkonen 1989, s. 10, 12.

¹⁸ Wäre 1989, s. 244; Hansson 1984, s. 234.

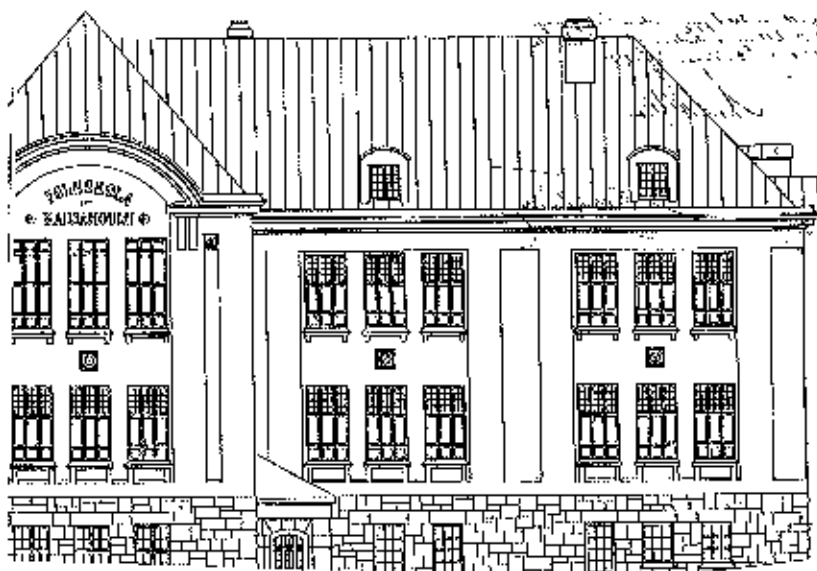
aikakauden suomalaisen kiviarkkitehtuurin tunnusmerkeistä. Rubbellissa käytettiin samanmuotoisia mutta erikokoisia kivilaattoja, jotka liitettiin kantavaan tiilimuriin sidekivin, laastilla ja metallituin.

Kuva 9. Porvoon talon pohjakerroksen rubbelli -tekniikka. Henrik Wäger 2006

Ruotsalaisen kansakoulun julkisivujen rappaus noudattaa aikakaudella yleistynyttä uudenlaista rapattujen julkisivujen arkkitehtuuria. Rappauspinta oli usein karkeaa roso- tai roiskerappausta. Tavoitteena oli, että rappauspinta peitti seinän ja sen ulokkeet mahdollisimman yhtenäisesti, ilman rustikointia ja listoitusta.¹⁹ Ruotsalaisen kansakoulun julkisivuja tosin elävöittävät nurkkiin ja luokkasalien väliin sijoitetut sileäksi rapatut pilasterimaiset aiheet. Myös sokkelia ja räystäslistaa kiertää vastaava, listamaisen vaikutelman antava elementti. Koulun pohjoista, koulupihan puoleista julkisivua hallitsee kaksi poikkipäätymäistä siipiosaa, jotka antavat koululle monumentaalisuutta. Uudet portaat ja ikkunat rikkovat julkisivutematikka ja tekevät siitä levottoman. Papinkadun puoleista sisäänkäyntiä korostaa kivistä rakennettu katos.

¹⁹Wäre 1989, s. 124-125; PKA, Svenska folkskolan. Rakennuspiirustuksia ja suunnitelmia .

Kuva 10. John Settergrenin 1908 laatima Porvoon ruotsalaisen kansakoulun Papinkadun puoleinen eteläjulkisivu. RVA.

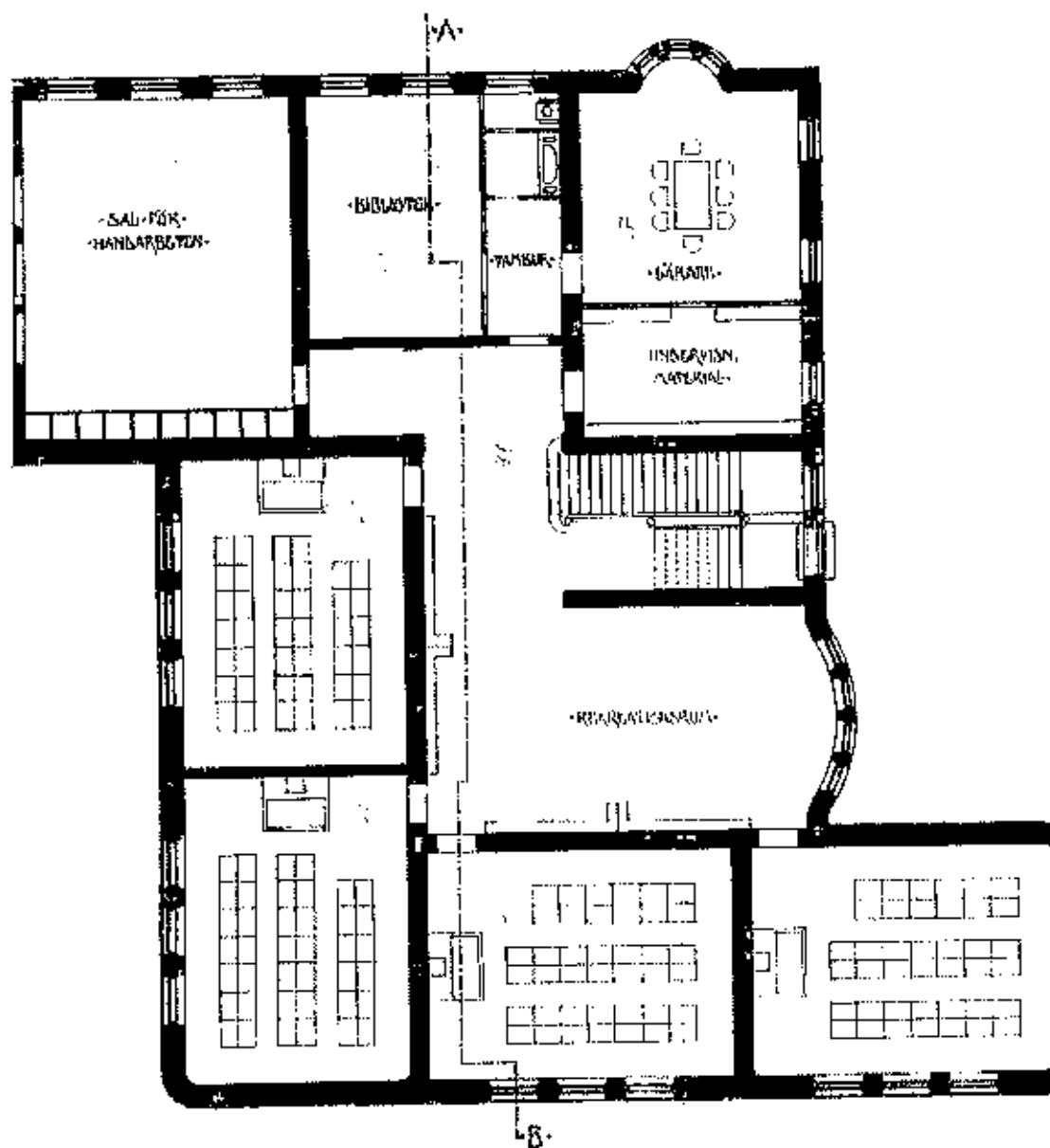

Kuva 11. Porvoon tafo Kaivokadun ja Papinkadun kulmasta nähtynä. Henrik Wager 2006.

Pohjakaava rakentuu 1900-luvun alussa yleistyneeseen ja suosiota saavuttaneeseen hallijärjestelmään. Pääportaikosta avautuu suuri virkistyshalli, jonka ympärille tilat ovat ryhmittyneet. Luokkasalit sijoitettiin siten, että luonnonvalo antaa oppilaiden vasemmalta puolelta. Ensimmäisessä kerroksessa (nyk. II krs.) käynti luokkasaleihin (toiminnalliselta kannalta päätiloihin) tapahtuu suoraan virkistyshallista ja portaikosta. Käsityösali, kirjasto ja opettajanhuone on saavutettavissa hallin ja porrashuoneen erottavasta pienestä aulamaisesta tilasta. Ensimmäisen kerroksen pohjakaavaratkaisussa erityyppisten tiloja yhdistävien käytävien käyttö on saatu poistettua kokonaan. Toisessa kerroksessa (nyk. III krs.) ratkaisu noudattaa samaa mallia, mutta on aulamaisen tilan puuttuessa selkeydessään vieläkin puhdaspiirteisempi. Pohjakerrokseen

(nyk. I krs.) sijoitettiin veistosali, pesutupa, teknisiä tiloja (värmekamm) hiilivarastoja (bränsle) sekä huoneen ja keittiön käsittänyt talonmiehen asunto. (Liite 1)

•PLAN • A1 • VÄNINGSBEN • 1 • TR • UPP •

Kuva 12. Settergrenin 1908 laatima I kerroksen (nyk II krs) pohjapiirustus. RVA.

Päiväämättömän ja allekirjoittamattoman työselostuksen mukaan luokkasalien seinät kalkkirapattiin. Luokkasalien, porrashuoneen ja virkistyshallien kattolistat tehtiin kalkkilaastista.

Kahden jälkimmäisen tilan kattolistoissa koristelu oli rikkaampaa. Työselostuksen mukaan talonmiehen asuntoa lukuun ottamatta kaikkien huoneiden seinät ja katot öljymaalattiin. Talonmiehen asunto tapetoitiin. Porrashuoneen seinään maalattiin 1,5 metrin korkeudelle "en smakfull fris" Pohjakerroksen aulan, eteisten ja pääportaan lattiapinnat tehtiin sementtimosaikista. Muiden huoneiden lattiat tasoitettiin ja niiden päälle asennettiin linoleummatto.

Kuva 13. Entistä veistosalia (003). Henrik Wager 2006.

Aikuperäisiä seinäpintoja ei ole enää havaittavissa. Luonnonhistoriallisen museon puulattiat vaikuttavat vanhemmilta. Osassa huoneista on ollut mahdollisesti puulattioita, mihin viittaa maalausurakan kustannuslaskelman maininta kahden puulattian vernissa ja lakkakäsittelystä.

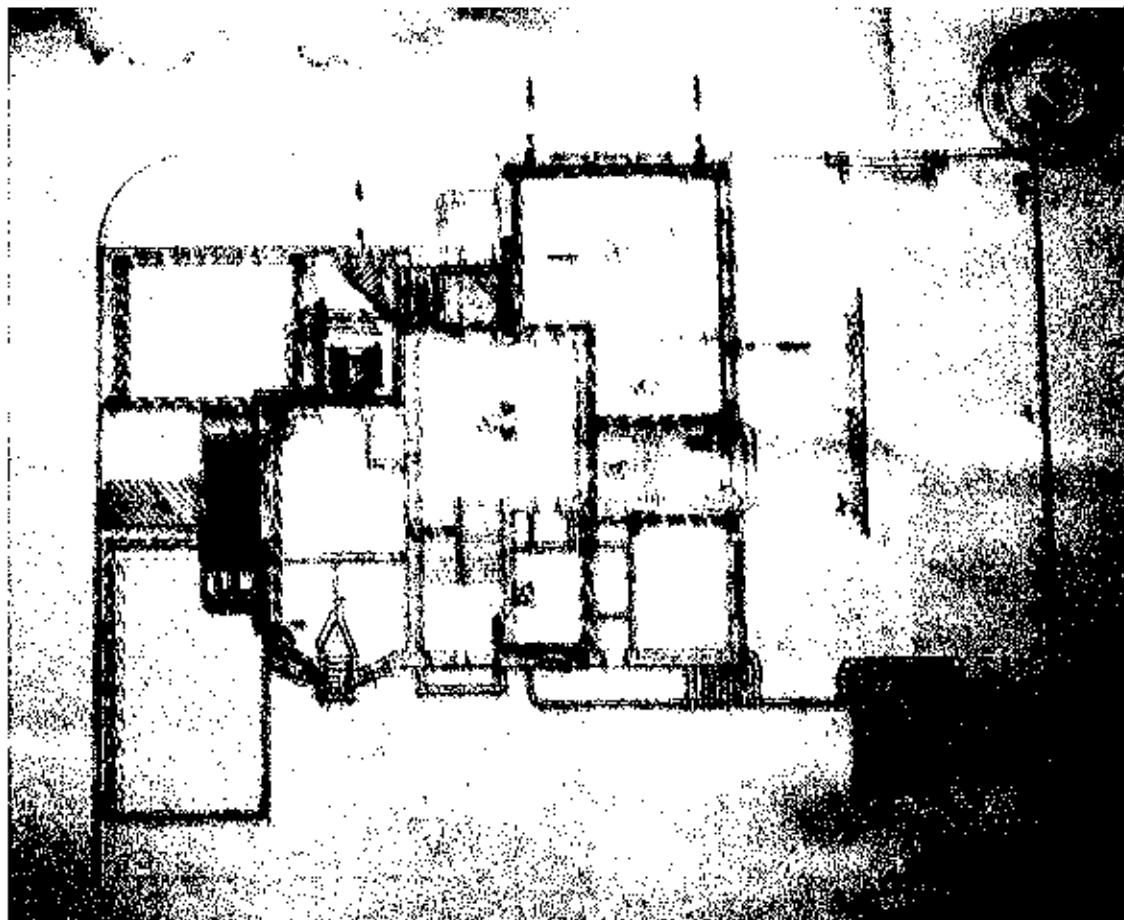
Kuva 14. Luonnonhistoriallisen museon lautalattiaa. Henrik Wager 2006.

Tammiset pääovet varustettiin amerikkalaisilla lukoilla. Niistä johti sähköinen soittokello talonmiehen asuntoon. Ovet ovat säilyneet. Katemateriaalina käytettiin joko ruotsalais- tai

saksalaisvalmisteisia 4,5 kilon painoisia peittäilaitteita (60x180 cm). Nykyisen kattoen asennus ei ole tiedossa.

Rakenteelliset ja tekniset ratkaisut

Kouluja lämmitettiin 1890-luvulle asti pääasiassa uunein. Vähitellen siirryttiin ns. insinööri G. E. Berggrenin järjestelmään, jossa ilma lämmitettiin kalorifeereilla kellarissa, josta se johdettiin käytävien alle sijoitettuihin ilmasäiliöihin ja edelleen putkia pitkin luokkahuoneisiin. Huono ilma johdettiin seinissä olevien aukkojen ja putkien kautta ullakolla sijainneisiin tyhjennysputkiin ja niistä edelleen ulos. Putkia lämmitettiin kellarista käsin. Porvoon ruotsalainen kansakoulu varustettiin matalapainelämpöjärjestelmällä, jonka lämpö (ånguppvärmd luft) otettiin pannuhuoneesta. Järjestelmä perustui ilmeisesti Berggrenin tekniikkaan. Lämmityslaitteisto lämmityskanavineen on merkitty Settergrenin 1908 laatimiin piirustuksiin Keittion ja talonmiehen asunnon lämmityksessä käytettiin tosin yksinkertaisia kaakeliuuneja. Uuneja ei ole säilynyt.²⁰

Kuva 15. Pohjakerroksen alkuperäiset lämmitysuunit ja -kanavat. PKA.
Koulun välipohjat tehtiin teräsbetonista Hennebique-menetelmällä. Työn suoritti rakennusliike Aug. Kiökemeister, joka teki pääosan valtion rakennusten teräsbetonitöistä. Voimistelusalua lukuun ottamatta ensimmäisen ja toisen kerroksen huoneiden lattiat päällystettiin pyroliitilla. Kyseessä on

²⁰ Rindell 1914, s. 269-270; PKA. Svenska folkskolan. Rakennuspiirustuksia ja suunnitelmia; Lilius 1982, s. 109.

ilmeisesti massamainen tasoite, joka saattaa sisältää asbestia. Ensimmäisen ja toisen kerroksen lattioiden kantavuus oli 400 kg/m², voimistelusalin 500 kg/m² ja ullakon 200 kg/m².²¹ Verrattuna muihin Suomessa Hennebique-menetelmällä toteutettuihin teräsbetonirakenteisiin lukeutuvat Porvoon ruotsalaisen kansakoulun teräsbetonityöt menetelmän varhaisempaan hyödyntämiseen.

Kuva 16. Settergrenin 1908 laatiman länsi-itä suuntaisen leikkauksen osasta käy ilmi rakennuksen rakenteelliset ratkaisut. Myös ylävälipohja valettiin betonista. RVA.

²¹ PKA. Svenska folkskolan. Rakennuspiirustuksia ja suunnitelmia, Aug. Kähkömeisterin tarjous 16. 9. 1908; Putkonen 1989, s. 12.

Kuva 17. Voimistelusalin betonikatto pilareineen on näkyvissä nykyisessä ullakkotilassa. Henrik Wager 2006.

Säilyneisyys ja muutokset

Arkistolähteiden perusteella ruotsalaisessa koulussa ei juurikaan tehty muutoksia ennen 1960-luvun puoliväliä. Kuten yllä todettiin siirtyi koulu uusiin tiloihin vuonna 1954 ja rakennus jäi tyhjilleen. Mikään ei myöskään viittaa siihen että rakennuksessa olisi tehty muutoksia Luonnontieteellisen museon muuttaessa sinne vuonna 1958.

Ensimmäiset tiedossa olevat muutospirustukset laati arkkitehti Bertel Saarnio 30. 12. 1965. Käyttötarkoitusten ja niihin liittyvien tilaohjelmallisten muutosten takana lienee ollut Porvoon luonnontieteellisen museon tarve uudentyypeisiin tiloihin sekä Taidehallin ja Yleisradion käyttötarkoitustaan edellyttämien tilojen tarve.

Voimistelusalin jaettiin kahteen kerrokseen ja muutettiin nykyisiksi toimisto- ja studiotiloiksi vuonna 1980 ilmeisesti Yleisradion tilatarpeen vuoksi. Ylempi osa on nykyisin ullakkomaisena varastona ja voimistelusalin vanhaan parveen sijoitettiin kahvihuone. Muutospirustukset laadittiin vuoden 1979 lopussa Porvoon kaupungin teknisen viraston suunnitteluosastolla.

Porvoon talon sisätilojen muutokset perustuvat pääosin Saarnion piirustusten mukaan vuonna 1966 tehtyihin muutoksiin. Sisätilojen pintamateriaalit, kuten lattioiden muovimatot ja pääportaan klinkkerit on asennettu ilmeisesti 1960-luvun puolivälin muutostöiden aikana sekä sen jälkeen. Myös seinät on maalattu useaan kertaan. Vanhimpia kerroksia on havaittavissa entisessä veistosalissa (003). Ikkunat ovat alkuperäiset, joskin sisätilojen lukitusmekanismit on vaihdettu

myöhemmin. Ulkoikkunoiden helat ja haat ovat alkuperäiset. Portaikkojen kaiteet ovat säilyneet alkuperäisellään.

Kuva 18. Pääportaan alkuperäinen kaide. Askelmien klinkkeri on rakennukselle vieras materiaali. Henrik Wager 2006.

Entisten virkistyshallien 101 b ja 201 b puulattiat on tehty myöhemmin. Luonnonhistoriallisen museon puulattiat ovat vanhemmat. Tilaohjelmassa muutoksia on kaikissa kerroksissa. Ensimmäisessä kerroksessa (alkup. pohjaks) filoja on jaettu kevyin väliseinin ja tehty kaksi uutta porrasta. Toisessa kerroksessa virkistyshallin eristäminen porrashuoneesta (101 b) ja entisen luokahuoneen 102 muuttaminen asunnoksi sekä entisen opettajanhuoneen jakaminen ovat voimakkaimpia muutoksia. Kolmannessa kerroksessa muutokset ovat raskaimpia, etenkin voimistelusalin muutostöiden vuoksi.

Ensimmäinen kerros (alkup. pohjaks)

Saarnion muutospiirustuksissa pohjakerroksen entiseen veistosaliin (003) ja talonmiehen asuntoon (004) sekä hiilivarastoihin (006-007) sijoitettiin nuorisokerhon tilat. Talonmiehen asunnosta purettiin väliseinät ja pohjoisseinällä sijainnut ulko-ovi muutettiin ikkunaksi. Huoneiston portaat ovat alkuperäiset, mutta muovimatto lattioissa on uusittu myöhemmin. Katto on levytetty.

Pesutupa (005) muutettiin luonnontieteellisen museon preparoimishuoneeksi, mutta tilaratkaisultaan se säilyi ennallaan. Vanha lämminvesiastia poistettiin 1960-luvulla ja huoneesta avattiin yhteys huoneeseen 009, jonne sijoitettiin öljykattila. Pesutuvan vieressä sijainneeseen hiilivarastoon (006) rakennettiin wc- ja päällysvaatetilat. Toiseen lämmityshuoneesta (008) sijoitettiin Saarnion suunnitelmien mukaan vuonna 1966 keittiö sinne nousevine portaineen sekä erilliset kylmähuone ja laboratorio. Keittiön ulkoseinän vanha hiililuukku suurennettiin nykyiseksi ikkunaksi. Muissa huoneissa ei tehty rakenteellisia muutoksia.

Aulasta (001) entiseen hiilivarastoon (007) nousevat portaat ja oviaukko rakennettiin Saarnion suunnitelmien mukaan. Aulan (001) ja huoneen 006 katot on laskettu ja niissä on kuitulevy. Kattoja on laskettu ilmeisesti jonkin verran myös huoneissa 002 ja 003. Huoneiden välinen oviaukko on ummistettu. Koneellisen ilmastoinnin putki on näkyvässä huoneessa 002, josta se kulkee länsipuolisen ulko-oven ja eteisen kautta ulos. Se on sisätiloja voimakkaasti rikkova elementti. Tammiset ulko-ovet ja huoneiden 002, 003 ja 004 peiliovet ovat alkuperäiset.

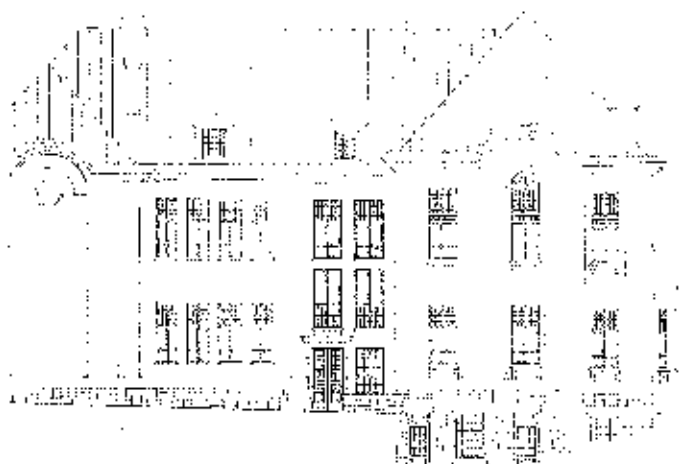
Aula on erotettu porrashuoneesta lasiseinällä ja ovella, joka muuttaa alkuperäisen tilaohjelman kokemista. Ratkaisu on vieras rakennuksen alkuperäiselle arkkitehtuurille.

Kuva 19. Ala-aulan ja pääportaan erottava lasiseinä sekä pintamateriaalit ovat rakennukselle vierailta elementtejä. Henrik Wager 2006.

Toinen kerros (alkup. I krs)

Suurimmat muutokset koskivat entistä luokkasalia (102), joka muutettiin Saarnion piirustusten mukaan vuonna 1966 kaksi huonetta ja keittiön käsittäväksi talonmiehen asunnoksi sekä porrashuoneen (101a) ja virkistyshallin (101b) sekä porrashuoneen viereisen pienen aulan (101c) erottamista lasisin väliseinin. Asunnon (102) länsiseinään avattiin kaksi uutta ikkunaa ja pohjoisseinään ulko-ovi, jonka yhteyteen rakennettiin portas. Uudet avaukset muuttavat julkisivuarkkitehtuuria. Asunnosta pohjakerroksen kattilahuoneeseen (009) johtavat portaat rakennettiin samanaikaisesti.

Kuva 20. John Settergrenin 1908 laatima Porvoon ruotsalaisen kansakoulun koulupihan puoleinen alkuperäinen pohjoisjulkisivu. RVA.

Kuva 21. Vuonna 1966 rakennetun uuden talonmiehen asunnon sisäänkäynti portaineen ja seinän ikkunat rikkovat alkuperäistä, muurimaisen vaikutelman antavaa pohjoisjulkisivua. Henrik Wager 2006.

Kuva 22. Vuonna 1966 rakennettu uusi talousporras sisäänkäynteineen ja ikkunan ummistaminen rikkoo alkuperäistä pohjoisjulkisivua. Henrik Wager 2006.

Huoneet 101b ja 103 otettiin Taidehallin käyttöön. Lasista väliseinää lukuun ottamatta saleissa ei tehty tilaohjelmallisia muutoksia. Kerroksen muihin huoneisiin sijoitettiin Luonnontieteellinen museo. Kerroksen kaikissa huoneissa kattoja on laskettu ja niissä on kuitulevy.

Taidehallin puolella sijaitsevan entisen luokkasalin (103) länsiseinän pohjoispäähän avattiin uusi oviaukko ja luokkasaliin (102) johtanut alkuperäinen oviaukko ummistettiin asunnoksi muuttamisen yhteydessä. Alkuperäiset oviolistat ovat säilyneet. Pintamateriaalit on uusittu myöhemmin.

Kuva 22. Alkuperäiseen tilaohjelmaan kuulunut virkistysmalli on nykyisin osa Taidehallin näyttelytiloja. Henrik Wager 2006.

Luonnonhistoriallisen museon tiloissa olevat lautalattiat vaikuttavat alkuperäisiltä. Huoneiden katot on laskettu ja niissä on kuitulevy. Myös muut pintamateriaalit on uusittu. Entinen opettajanhuone (108) on jaettu. Huoneeseen johtava peiliovi listoineen on alkuperäinen. Kirjastona toimineesta huoneesta 107 purettiin pienehkö eteinen ja kylpyhuone.

Entisen opetusmateriaalihuoneen (109) seinää siirrettiin vuonna 1966 itään ja osa huoneesta muutettiin porrashuoneeksi, joka rakennettiin Saarnion piirustusten mukaan vuonna 1966. Tuolloin alkuperäistä ullakolle johtavaa porrasta jatkettiin tähän kerrokseen.

Huoneiden 106 ja 107 sekä 104 ja 105 väliset oviaukot avattiin 1966. Huoneen 104 alkuperäinen porrashuoneeseen antanut ovi suljettiin ja smyygin väliin jääneeseen tilaan sijoitettiin sähkökaappi. Huoneesta 101c huoneisiin 106 ja 107 johtavat ovet ovat alkuperäiset. Huoneen 104 ikkunat on jätetty vanerista rakennetun seinän taakse. Alkuperäisten oviaukkojen peiliovet listoineen ovat alkuperäiset.

Kolmas kerros (alkup. II krs)

Ylimmän kerroksen tilaohjelma on porrashuoneen (201a) ja entisen virkistysmallin (201b) osalta sama kuin edellisessä kerroksessa. Tilojen välissä olevat alkuperäiset betonipylväät hentoine kapiteeleineen ovat säilyneet. Kerrokseen sijoitettiin vuonna 1966 Saarnion suunnitelmien mukaan tiloja Yleisradiota varten. Suurimmat muutokset koskivat luokkasaleja 203 ja 205 sekä puku-

huonetta (207), jotka jaettiin pienempiin tiloihin kevyin väliseinin. Huone 203 muutettiin kansliaksi ja huoneeseen 205 sijoitettiin studio, tarkkaamo ja toimisto ja odotustila. Pukuhuoneeseen (207) rakennettiin uudet sosiaalilat.

Kuva 23. Porrashuoneen ja entisten virkistyshallien erottaminen lasiseinin muuttaa voimakkaasti alkuperäistä avoimeen ja yhtenäiseen tilaan perustunutta tilaohjelmaa. Ylin kerros. Henrik Wager 2006.

Voimistelusalin (206) muutettiin vuonna 1980 nykyisiksi toimistohuoneita, studion ja tarkkaamon käsittäviksi tiloiksi. Sali jaettiin tuolloin kahteen kerrokseen. Mainitut toimenpiteet hävittivät alkuperäisen tilan kokonaan. Lähes puolentoista kerroksen korkuinen voimistelusalin ei ole enää ole hahmotettavissa. Voimistelusalin yläosa on muutettu varastoksi (302), jonne tulee luonnonvaloa alunperin voimistelusalin kuuluneiden ikkunoiden yläosan kautta, mikä entisestään korostaa alkuperäisen tilan voimakasta muuttumista. Voimistelusalin alkuperäisessä katossa ovat jäljellä betonista valetut pilasterimaiset kattopilarit, jotka jatkuvat katosta seiniin. Niiden alaosa on tyyllitelty hennoin koristeaihepäättein. Entiseen voimistelusalin parveen (301) on sijoitettu kahvihuone ja kaksi pientä toimistohuonetta. Vintille sijoitettiin koneellisen ilmastoinnin vaatima konehuone.

Kuva 24. Voimistelusalin alkuperäistä kattoa. Henrik Wager 2006.

Vanhaan luokkahuoneeseen (203a-b) avattiin pariovet ja sali jaettiin kevytrakenteisella väliseinällä. Porrashuoneesta 201a voimistelusaliiin johtanut ovi on suljettu ja entiseen pukuhuoneeseen (207)johtanut alkuperäinen ovi toimii komeron ovena. Nykyinen ovi avattiin 1966.

Kerroksen alkuperäisten oviaukkojen peiliovet ja karmit ovat säilyneet. Entiset luokkasalit 202 ja 204 ovat huonejaoltaan alkuperäisellään. Tilojen ikkunat ovat alkuperäiset. Entisen virkistyshallin puulattia ja muiden huoneiden muovimatot on asennettu myöhemmin. Huoneiden katoissa on kuitulevy ja entisen virkistyshallin katto on roiskerapattu.

Rakennushistoriallinen luonnehdinta ja suojelutavoitteet

Porvoon talo on pohjakaavaratkaisultaan edustava esimerkki hallijärjestelmään perustuvasta koulurakennuksesta. Entiset luokkasalit ryhmittyvät kussakin kerroksessa suurehkon, porrashuoneeseen nivoutuvan virkistyshallin ympärille. Pohjakaavaratkaisu mahdollisti käytävistä luopumisen, minkä vuoksi yhteiset tilat muodostuivat tilaviksi ja avoimiksi. Ratkaisulla pyrittiin 1900-luvun alussa vallinneen hygieniaan pohjautuvan suunnittelukäsityksen mukaiseen ja oppilaiden viihtyvyyden kannalta optimaaliseen lopputulokseen.

Alkuperäisiä lattia-, seinä- ja kattopintoja ei näkyviltä osin ole säilynyt. Luonnonhistoriallisen museon lautalattia on vanhempi, mutta ei välttämättä alkuperäinen. Palauttavat toimenpiteet ovat pintojen osalta suotavia. Tällöin on mahdollista saada esille laskettujen kattojen alla mahdollisesti olevat alkuperäiset kattolistat, porrashuoneen seinämaalaukset sekä ala-aulan, pääportaan ja porrastasanteiden alkuperäinen sementtimosaikkipinta. Alkuperäiset sisä- ja ulko-ovet sekä ovilistat ja ikkunat tulee säilyttää.

Tilaohjelmassa voimakkaimmat muutokset koskevat pääportaan ja entisten virkistyshallien erottamista sekä ylimmän kerroksen entistä voimistelusalua. Ne tulisi palauttaa tilaohjelmaltaan alkuperäiselleen ja säilyttää yleisinä tiloina. Rakennuksen alkuperäisestä pohjakaavaratkaisusta ne ovat rakennuksen tärkeimmät ja arvokkaimmat elementit, jotka ilmentävät edustavasti 1900-luvun alun koulusuunnittelun keskeisiä periaatteita.

Porvoon ruotsalaisen kansakoulun arkkitehtuuri edusti valmistumisajankohtanaan uutta arkkitehtuuria verrattuna valtion toteuttamiin kansakouluihin. Myös rakennusteknisesti koulu oli moderni. Rakennuksen julkisivut ovat säilyneet lähes alkuperäisellään. Kaivokadun puoleinen hiililuukku on suurennettu ikkunaksi ja yksi Papinkadun puoleisen huoneen (007) ikkunoista on suljettu. Pohjoisjulkisivun uudet ovi- ja ikkuna-avaukset sekä sisäänkäynnit ovat muuttaneet alkuperäisen harmonisen julkisivun levottomaksi. Katon pohjoisosaan sijoitettu ilmastoinnin vaatimat kattolyhdyt rikkovat katon muotoa. Muilta osin alkuperäisellään säilynyt julkisivu ja katto tulee säilyttää ennallaan.

Graniitista toteutettu terassijärjestely koulun länsipuolella tulee säilyttää koulun kokonaisarkkitehtuuriin, voimakkaita korkeuseroja hyödyntävänä osana ennallaan.

Lähteet

Arkistot

Porvoon kaupunginarkisto (PKA)

Svenska folkskolan. Rakennuspiirustuksia ja suunnitelmia

Aug. Kiökemeister. Offert – System Hennebique. 16. 9. 1908.

Arbetsbeskrivning för Borgå stads folkskola byggnad afsedd uppföras i hörnet af Brunns- och Prästgatorna i Borgå stad (ej. daterad).

Prisuppgifter för målningsarbeten å Borgå nya folkskola 13. 3. 1909.

Arkkitehti Wivi Lönn. Eskissritning till en Folkskolebyggnad för Borgå stad (stenskola)

Situationsplan.

Fasad mot Prästgatan 1:200. Tammerfors okt. 1907.

Fasad mot Brunns-gatan 1:200. Tammerfors okt. 1907.

Tvärgenomskärning 1:200. Tammerfors okt. 1907.

Plan af källarvåningen, I:sta våningen, II:a våningen 1:200. Tammerfors okt. 1907.

Arkkitehti Wivi Lönn. Eskissritning till en Folkskolebyggnad för Borgå stad (stenskola)

Situationsplan. Tammerfors okt. 1907.

Fasad mot Skepparegatan. Tammerfors okt. 1907.

Fasad mot Brunns-gatan. Tammerfors okt. 1907.

Plan af källarevåningen, I:a våningen, II:a våningen. Tammerfors okt. 1907.

Arkkitehti Wivi Lönn. Eskissritning till en Folkskolebyggnad för Borgå stad (träskola)

Fasad mot Brunns-gatan. Tammerfors okt. 1907.

Fasad mot Skepparegatan. Tammerfors okt. 1907.

Plan af huvudvåningen Tammerfors okt. 1907.

Arkkitehti Wivi Lönn. Eskissritning till en Folkskolebyggnad för Borgå stad (träskola)

Fasad mot Prästgatan. Tammerfors okt. 1907.

Fasad mot Brunns-gatan. Tammerfors okt. 1907.

Plan af källarvåningen, huvudvåningen. Tammerfors okt. 1907.

Byggmästare Johannes Kullman 23. 4. 1907. Pliktkarta öfver tomterna 1, 2, 4, 5 i 53 kvart.

Byggmästare Johannes Kullman. Karta utvisande höjdförhållandena å tomterna 1, 2, 4, 5 i 53 kvart.

Porvoon kaupunki. Rakennusvalvonta (RVA)

Arkitekt John Settergren, oktober 1908. Ritning till folkskolebyggnad å tomterna no 5 och 6 i kv. No 13 af Borgå stad

Situationsplan

Fasad mot norr, söder, väster och öster

Skärning

Bottenplan av bottenvåning, 1:sta, 2:a och 3:e våning

Arkkitehti Bertel Saarnio 31. 12. 1965. Porvoon vanhan ruotsalaisen kansakoulun muutospirustus. 1:50. Julkisivut, pohjapiirustus 1-3 krs.

Porvoon kaupunki. Tekninen virasto. Suunnitteluosasto 11. 10. 1978. Nuorisokerhon muutokset. 1:50

Painamattomat lähteetPorvoon museo

Herranen, Merja 1999. Porvoon talo. Kiinteistökortti.

Herranen, Merja 1995. Porvoon kaupungintalo 1893-1994. Uuden raatihuoneen ensimmäinen vuosisata. Porvoon museo (moniste)

Porvoon museon lausunto kaupunginhallitukselle 5. 10. 2001.

Helsingin yliopisto, Taidehistorian laitos

Hansson, Joakim 1984. Arkitekt John Settergren. Pro Gradu.

Painetut lähteet

Arkitekten 1908

Frosterus, Sigurd 1909, Folkskolebyggnader. Arkitekten 1909.

Hansson, Joakim 1998. Svenska arkitekter i Finland. En del av utbildningsbytet inom det tekniska området mellan Sverige och Finland. Finlands Vetenskaps Societen.

Kantonen, Timo 1996. Satakunta sahaa Suomessa. Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä saharakennuksia ja –ympäristöjä. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 18.

Lilius, Henrik 1982. Suomalaisen koulutalon arkkitehtuurihistoriaa. Kehityslinjojen tarkastelua keskiajalta itsenäisyyden ajan alkuun.

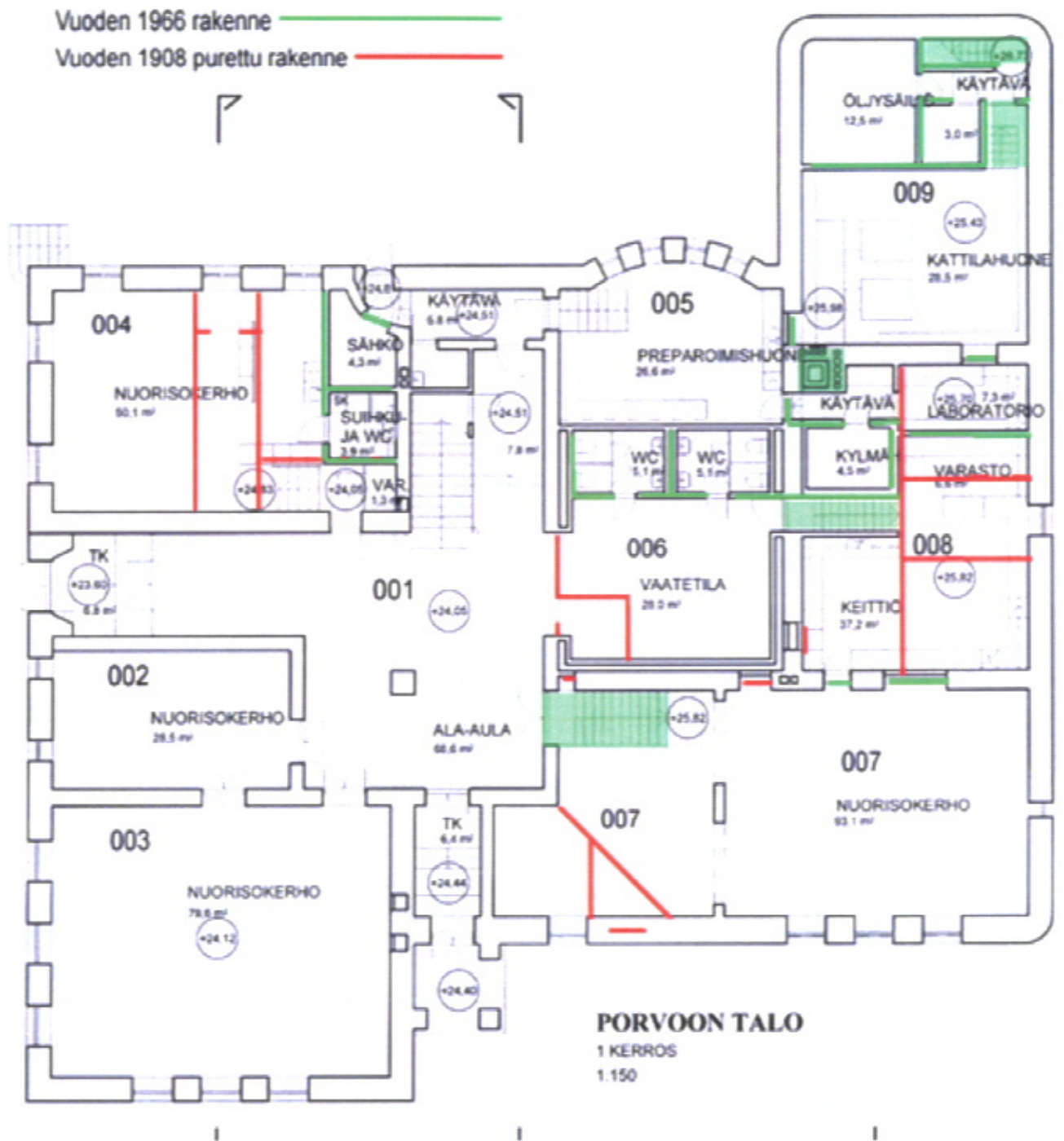
Ware, Ritva 1989. Arkkitehtuuri vuosisadan vaihteessa. Teoksessa ARS Suomen taide 4.

Suominen-Kokkonen, Renja 1992. The Fringe of a Profession. Women as architects in Finland from the 1890s to the 1950s. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 98.

Putkonen, Lauri 1989. Suomalaisen betonirakentamisen varhaisvaiheet. Teoksessa: Betoni suomalaisessa arkkitehtuurissa. Suomen betoniteollisuuden keskusjärjestö 1929-1989.

Rindell, E, 1914. Kommunalverksamheten i Borgå stad 1875-1911. Borgå.

Liite 1. Säilyneisyys ja muutokset

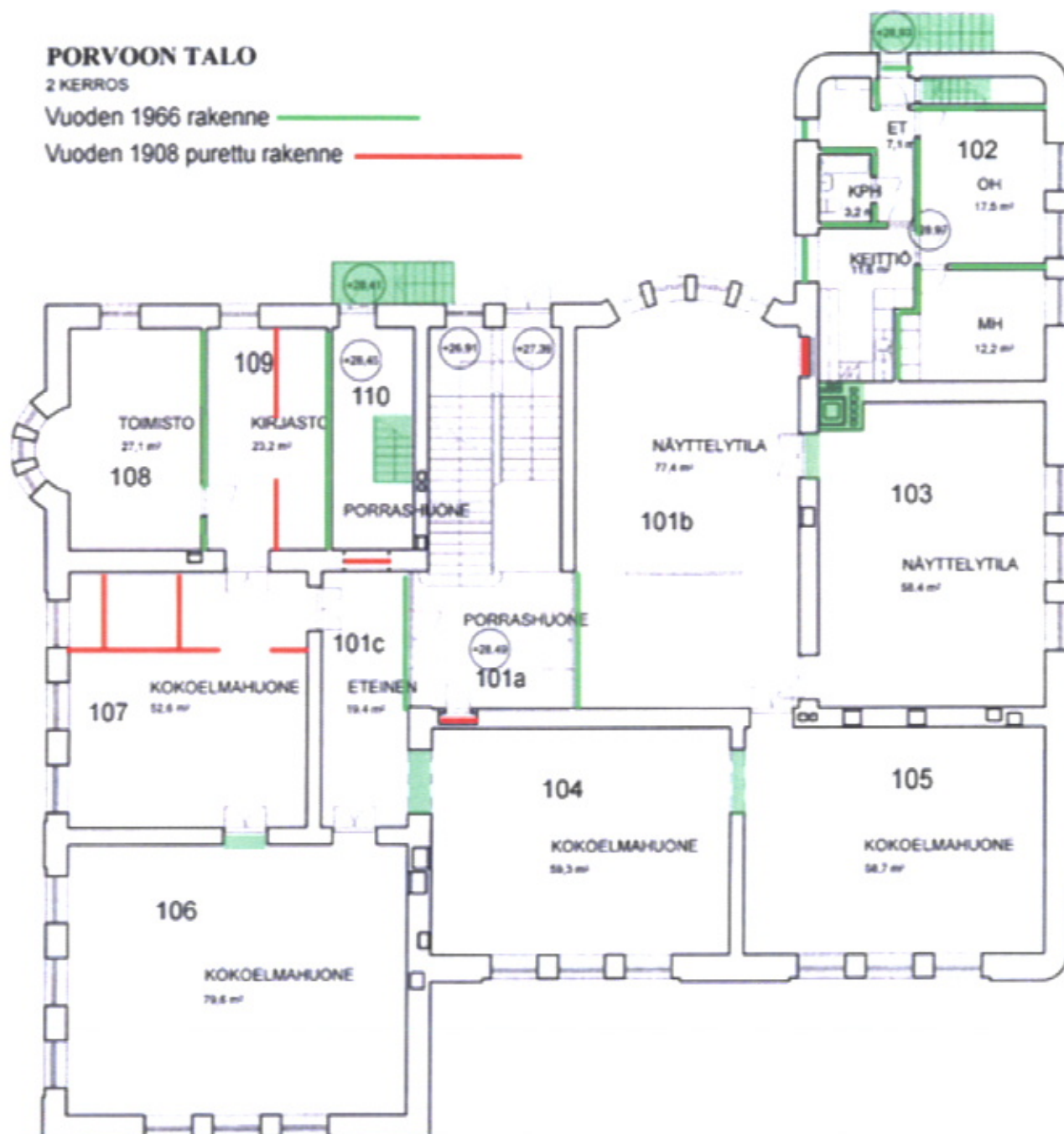

PORVOON TALO

2 KERROS

Vuoden 1966 rakenne ————

Vuoden 1908 purettu rakenne ————

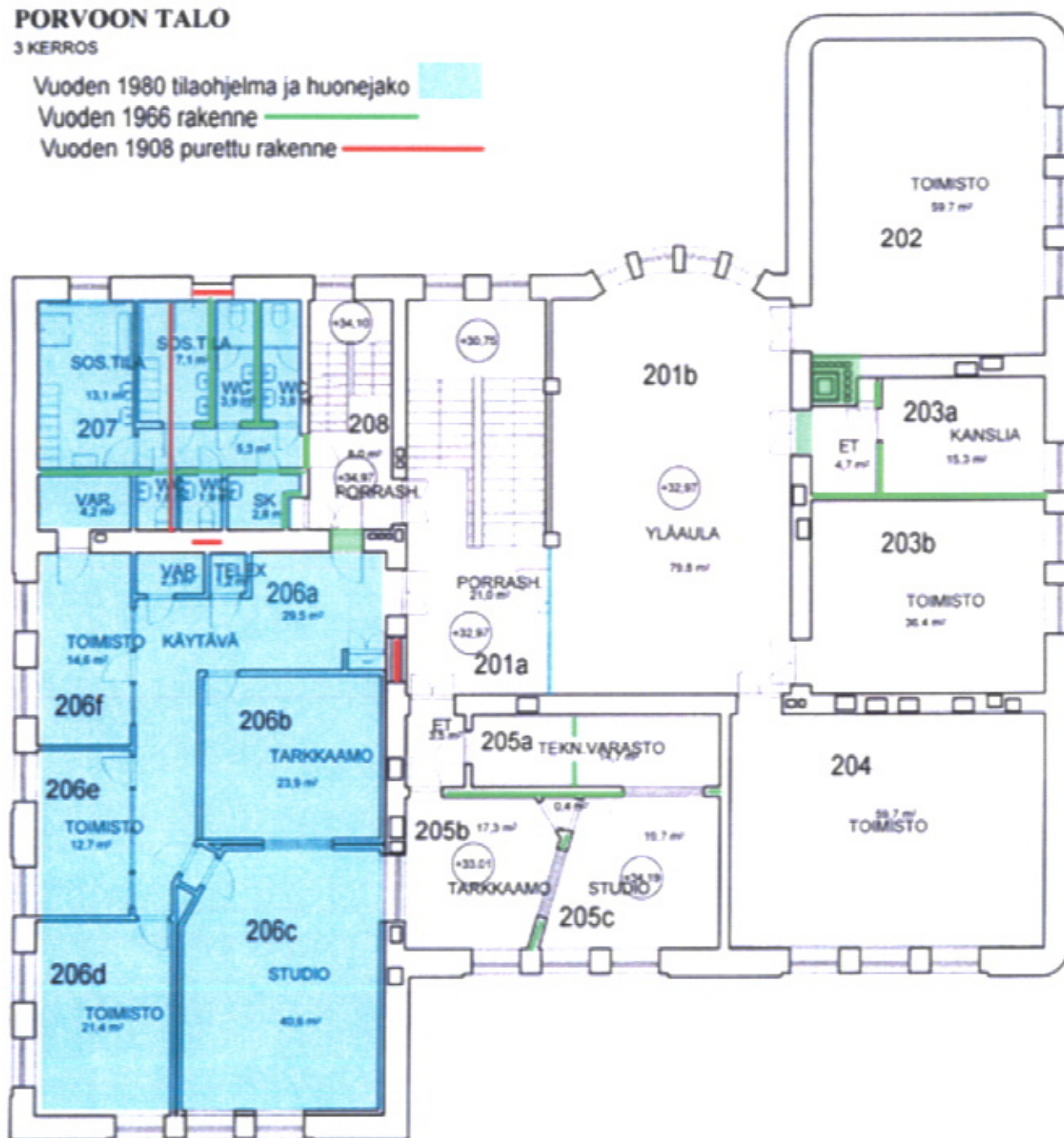
PORVOON TALO

3 KERROS

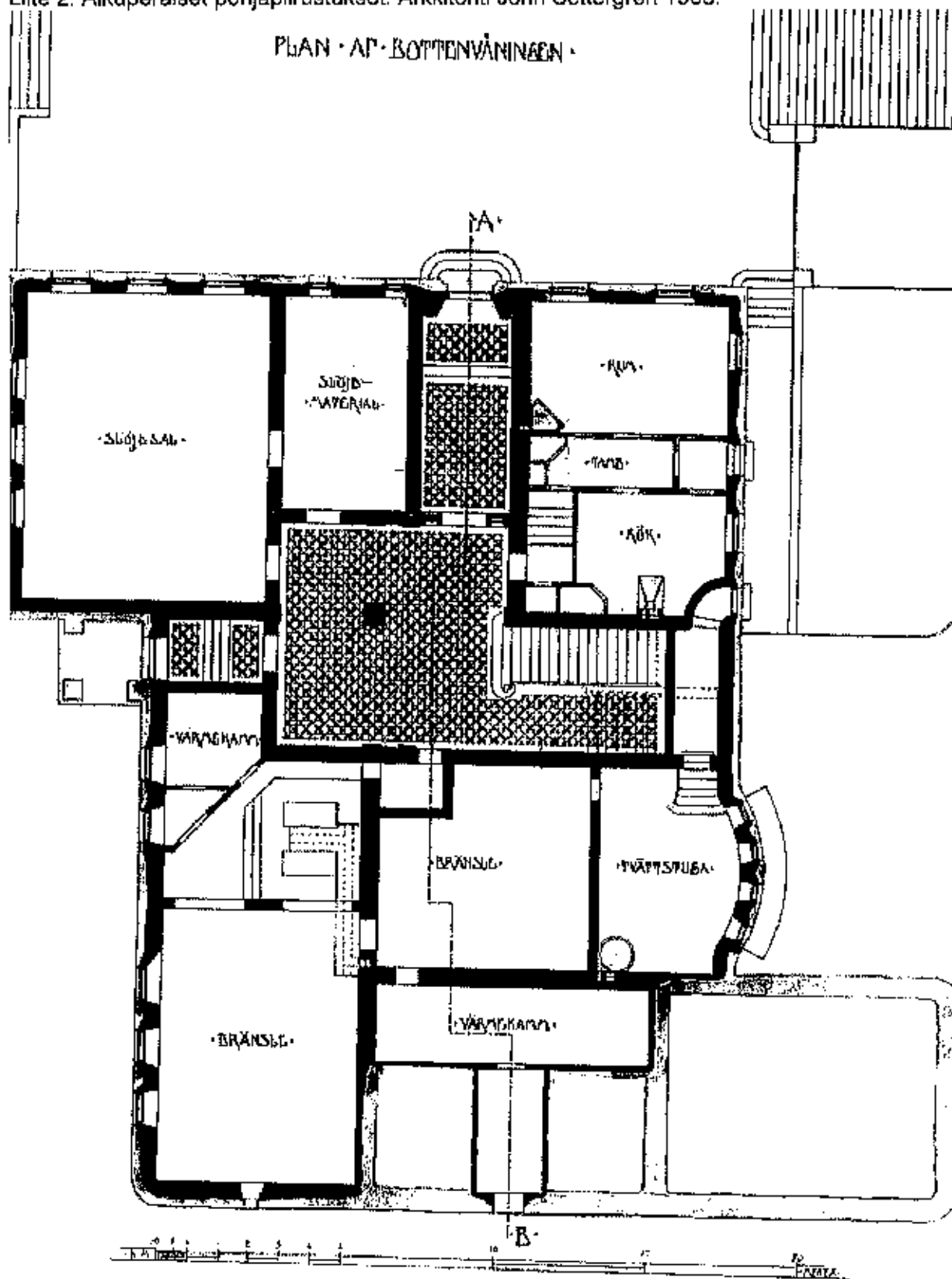
Vuoden 1980 tilaohjelma ja huonejako

Vuoden 1966 rakenne

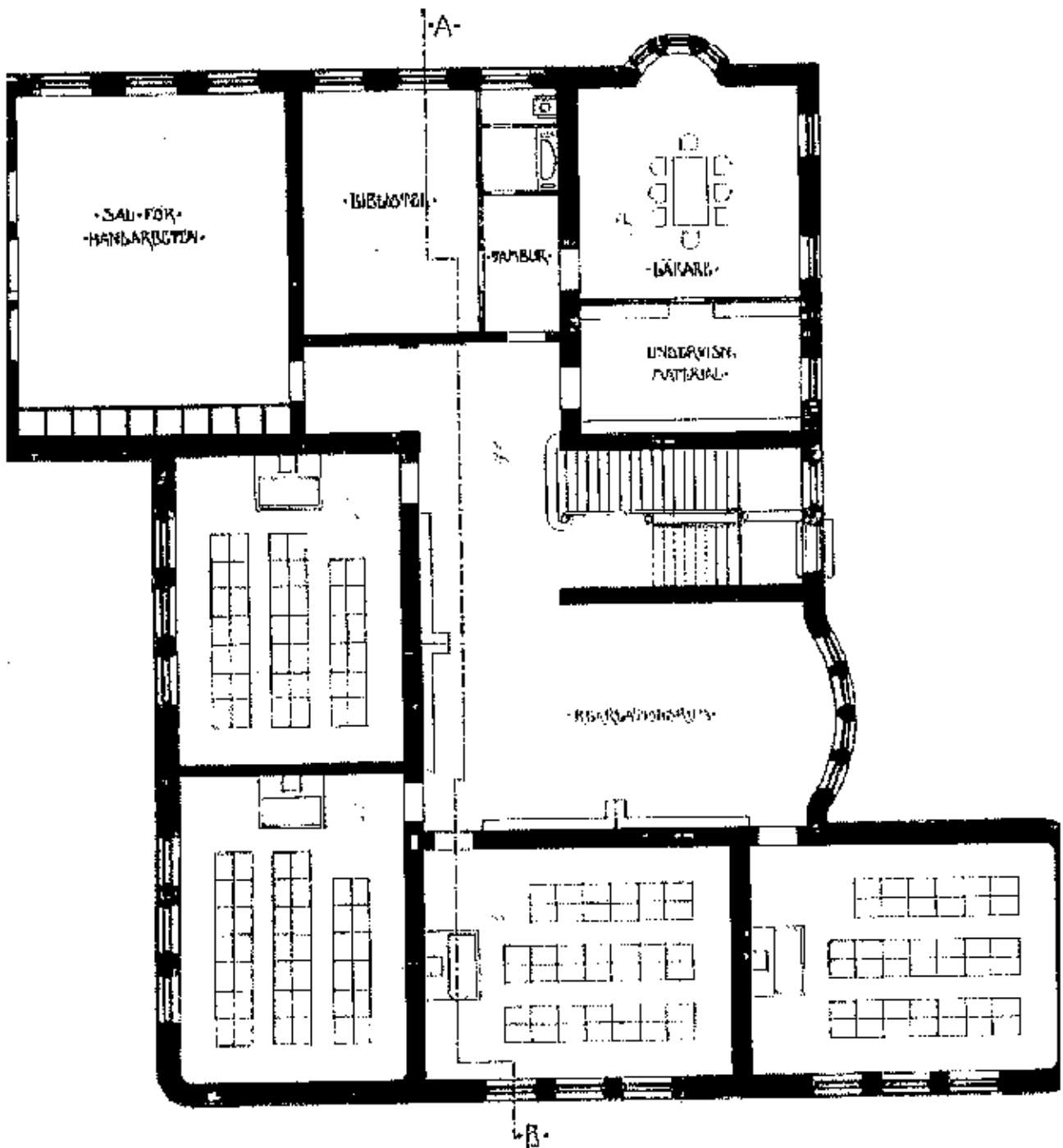
Vuoden 1908 purettu rakenne

Liite 2. Alkuperäiset pohjapiirustukset. Arkkitehti John Settergren 1908.

• PLAN • AF • VÅNINGEN • 1 • TR • UPP •

KITNING · TILL · FOLKSKOLEBYGGNAD · Å · TOMTERNA ·
N° 5 & 6 · I · KVARTERET · N° 13 · AF · BORÅ · STAD ·

PLAN · AF · VÅNINGEN · 2 · TR · UPP ·

